

Asia: VN/4165/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä ja maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomionne rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä annettavasta laista.

Pohjois-Karjalan maakuntaliiton näkemyksen mukaan rakennetun ympäristön tietojärjestelmää koskeva kokonaisuus on lähtökohdiltaan ja tavoitteiltaan hyvä. Kaavoituksen digitalisaatio on tarkoitus nostaa täysin uudelle tasolle tulevan rakennetun ympäristön tietojärjestelmän myötä. Uusi monipuolisesti tietoa kokoava ja keskitetty järjestelmä tuo monia etuja nykyiseen hajautettuun ja epäyhtenäistä tietoa tarjoavaan malliin verrattuna.

Digitalisaatio edellyttää kunnilta ja maakunnilta sekä tuttujen tietojärjestelmien uudistamista että osaamistason merkittävää kasvattamista. Lain perusteluissa tuodaan esille, miten uusi järjestelmä tulee säästämään kustannuksia jatkossa. Tämä olisi uuden toimintamallin menestyksellisen käyttöönoton nimissä tärkeää pystyä perustelemaan nykyistä paremmin koko kuntakentälle.

Järjestelmän siirtymävaihe tulee kuitenkin edellyttämään erityisesti kuntatoimijoilta merkittävää panosta niin henkilötöyönä kuin rahallisestikin. Kunnat, joilla ei välttämättä ole resursseja ja osaamista riittävästi mm. rajapintojen käytöstä, tarvitsevat siirtymävaiheessa merkittävää tukea. Tärkeää on, että laissa huomioidaan tietojen vaihtoehtoinen tallennustapa rajapintaratkaisujen rinnalla.

Kaavamääräysten ja kaavan kohteiden digitaalinen yhtenäinen esittämistapa muuttavat kaavoituskäytäntöjä. Sinänsä erittäin tärkeänä nähtävä kaavojen esittämistavan yhtenäistäminen kuitenkin häivyttää paikalliset erityispiirteet. Esimerkiksi maakuntakaavoissa on perinteisesti ollut myös alueen tarpeet huomioivia soveltavia merkintöjä, joiden erityispiirteet eivät välttämättä nouse uudistuksen jälkeen esille. Uudistuksessa tulisi huomioida alueiden erityistarpeet. Yhtenäinen tietomalli tai kaavamääräykset eivät saisi kahlita liikaa aluesuunnittelua.

Maakunnan liitoille HAME-hankkeen luoma paikkatietoon pohjautuva maakuntakaavojen esittämistapa ja tietokantamalli on saanut hyvän vastaanoton. Uusi laki tuo vastaavan kaltaisen yhtenäisen prosessin myös muihin kaavoihin. HAME-hankkeen tuloksena on jo luotu toimiva rakenne maakuntakaavan tietomalliksi, joka tulee huomioida uutta järjestelmää suunniteltaessa.

Yleiset huomionne maankäyttö- ja rakennuslakiin esitetyistä muutoksista.

Muutokset ovat perusteltuja uuden lain toimivuuden kannalta. Maakuntakaavoissa on usein sanallisia rakentamis- ja suojelumääräyksiä, joiden tulee olla helposti saavutettavissa, ettei kaavojen tietosisältö häviä tai yksipuolistu liian yleiselle tasolle. Maakunnille täytyy jäädä mahdollisuus tuoda kaavassa esille erityispiirteitään.

Yleiset huomionne koko esitysluonnoksesta.

Todennäköisesti lakiuudistus tulee pitkällä aikajänteellä edellyttämään ohjelmistovaihdoksia ja syrjäyttämään kaavoituksesta CAD-pohjaiset järjestelmät GIS-pohjaisilla.

Käyttäjän kannalta hyödyllisin ja selkein palvelusta löytyvä kaava olisi ajantasakaavayhdistelmä. Muutoin päällekkäisten olevien kaavojen ja niistä kumottujen merkintöjen löytäminen on haastavaa ja hankaloittaa voimassa olevan tilanteen hahmottamista. Toisaalta mikäli palvelusta ei löydy vanhoja kaavoja, kestää vuosikymmeniä, että ajantasainen tilanne löytyy palvelusta, jolloin palvelusta saatavat hyödyt realisoituvat niin ikään vasta vuosikymmenien päästä.

Todennäköisesti lakiuudistus tulee pitkällä aikajänteellä edellyttämään ohjelmistovaihdoksia ja syrjäyttämään kaavoituksesta CAD-pohjaiset järjestelmät GIS-pohjaisilla.

Käyttäjän kannalta hyödyllisin ja selkein palvelusta löytyvä kaava olisi ajantasakaavayhdistelmä. Muutoin päällekkäisten olevien kaavojen ja niistä kumottujen merkintöjen löytäminen on haastavaa ja hankaloittaa voimassa olevan tilanteen hahmottamista. Toisaalta mikäli palvelusta ei löydy vanhoja kaavoja, kestää vuosikymmeniä, että ajantasainen tilanne löytyy palvelusta, jolloin palvelusta saatavat hyödyt realisoituvat niin ikään vasta vuosikymmenien päästä.

Rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä annettava laki

Ovatko ehdotetun lain 5 §:ssä mainitut alueidenkäytöstä tallennettavat tiedot mielestänne kattavat?

Tietojen keruu vaikuttaa kattavalta, mutta itse kaavatiedon lisäksi merkintöjä selittävän tiedon sujuva digitaalinen saatavuus tulisi olla osana samaa tiedonhallintaprosessia.

Huomionne ehdotetun lain 13 §:ssä mainituista julkisessa tietopalvelussa jaettavista tiedoista.

Ei huomautettavaa.

Huomionne ehdotetun lain 14 §:n perusteella muulle kuin viranomaiselle teknisen rajapinnan avulla luovutettavista tiedoista (luonnos valtioneuvoston asetuksesta).

Ei huomautettavaa.

Muut huomiot

Huomionne koko esitysluonnoksen vaikutusarvioinneista.

Kunnille lain ehdottama muutos on kokonaisuutena haastavampi toteuttaa kuin maakuntien liitolle. Varsinkin kunnat, joilla ei jo ole resursseja ja osaamista mm. rajapintojen käytöstä, tarvitsevat todennäköisesti siirtymävaiheessa tukea enemmän kuin taustaselvityksessä on ennakoitu.

Koska lausuntoaika ajoittui kesälomakauteen, joukko kuntia havahtuu tähän kommentointimahdollisuuteen liian myöhään. Tärkeän lain valmistelussa ei tule olla niin kiire, että rajoitetaan osallistumismahdollisuutta.

Muut mahdolliset huomionne esitysluonnoksesta?

-

Mahonen Sirpa
Pohjois-Karjalan maakuntaliitto